

Léčíme jizvy krajiny, nebo ničíme její novou šanci?

Technické rekultivace vápencových lomů v CHKO Český kras.

Tropek R.^{1,2,*}, Kadlec T.³, Karešová P.¹, Kočárek P.⁴, Malenovský I.⁵, Baňář P.⁵, Spitzer L.^{1,2}, Tuf I.H.⁶, Tufová J.⁶ & Konvička M.^{1,2}

¹Přírodovědecká fakulta Jihočeské univerzity, Branišovská 31, 370 05 České Budějovice
²Entomologický ústav, Biologické centrum AV ČR, Branišovská 31, 370 05 České Budějovice
³Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Viničná 7, 128 43 Praha
⁴Přírodovědecká fakulta Ostravské univerzity, Chiattussiho 10, 710 00 Ostrava
⁵Moravské zemské muzeum, Zelný trh 6, 659 37 Brno
⁶Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého, Svobody 26, 772 00 Olomouc
 *robert.lobo@email.cz

Obr. 1 Díky spontánní sukcesi vzniká v lomech pestrá mozaika biotopů, z nichž nejvýznamnější z hlediska ochrany přírody jsou řídké úzkolisté a širokolisté xerothermní trávníky poskytující útočiště stepním a lesostepním organismům. Lomy Paraple, Plešivec a Houbův lom. © M. Trník, R. Tropek

Lomy – refugia diverzity

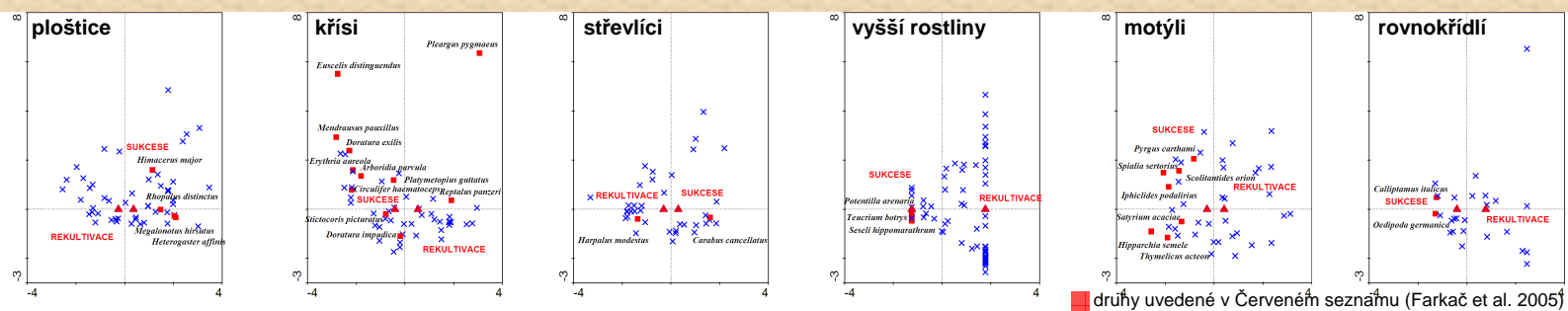
- po skončení těžby jsou lomy rychle kolonizovány organismy z okolní krajiny
- díky abiotickým podmínkám a nedostatku živin vzniká v lomech pestrá mozaika raně sukcesních stadií
- z volné krajiny mizí biotopy s dlouhodobě blokovanou sukcesí
- pro specialisty těchto stanovišť slouží lomy jako poslední útočiště

Technické rekultivace

- rychlé zahlazení stop po těžbě
- většinou chápány pouze jako „povinná úlitba ekologii“
- rozsáhlé terénní úpravy, zavezení organickým substrátem, výsev umělých směsí, výsadby dřevin
- potírají stanovištní heterogenitu
- velmi nákladné (až 2 mil Kč/ha)

Řízená sukcese

- málo využívaná alternativa k technickým rekultivacím
- maximální využití spontánní sukcese
- zachování heterogenity stanovišť, zejména těch s blokovanou sukcesí
- využití blízkých přirozených biotopů (výsevy, mulčování)
- výrazně levnější a z hlediska ochrany přírody efektivnější metoda

Obr. 2 Ordinační analýzy odhalily u prakticky všech sledovaných skupin silnou afinitu ohrožených druhů k plochám ponechaným spontánní sukcesi.

Metodika

- pět dvojic ploch (spontánní sukcese vs. technická rekultivace) v opuštěných lomech v CHKO Český kras
- zemní pasti, kvantitativní smyky vegetace (pavouci, střevlíci, rovnokřídli, ploštice, křísi, sekáči, stonožky, mnohonožky, terestriční stejnonožci)
- transektory (motýli)
- vegetační snímky (vyšší rostliny)

Závěr

- u většiny studovaných skupin (kromě stonožek, mnohonožek a sekáčů) byla zjištěna celá řada ohrožených druhů (Farkač et al. 2005)
- ohrožené druhy organismů preferují plochy se spontánní sukcesí, na rekultivovaných plochách se téměř nevyskytují
- spontánní sukcese je z hlediska ochrany přírody jednoznačně efektivnější metoda managementu posttěžebních stanovišť

Obr. 3 Technické rekultivace potírají stanovištní heterogenitu opuštěných lomů. Umělé uspišení sukcese, dodání živin a často nevhodné složení výsadby nedává ohroženým stepním prvkům šanci. Rekultivované plochy v lomech Cikánka, Hvižďalka a v Husákově lomu. © M. Trník, R. Tropek

Projekt byl finančně podpořen Přírodovědeckou fakultou JU (SGA2007/005), Grantovou agenturou ČR (206/08/H044) a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (6007665801, LC06073).
 Děkujeme správě CHKO Český kras a firmám Velkolom Čertovy schody a Českomoravský cement, a.s., za umožnění výzkumu.